

bandă), ce conferă acestei dimensiuni esențiale a întregii existențe contemporane o evoluție temporală aparte.

La antipod, partitura Liviei teodorescu-Ciocânea, *Tentazione*, și-a propus să promoveze în prim plan însăși ideea atracției către unitate, o meditație asupra "tendenței sunetelor de a se atinge în unison" (reprezentare simbolică a arhetipului unității), structurată morfologic cu meșteșugul deja familiar celor care-i cunosc datele creatoare într-un rubato, ca stadiu intermediar al tendinței către Atemporalitate.

În fine, comentariul muzical al lui Ede Terenyi asupra modernității ideaticii celebrului dramaturg Bertold Brecht în a sa *Brecht Symphony*, pe care autorul o prefațează ca pe o "piesă de teatru instrumental" și "un omagiu indirect adus muzicii lui Kurt Weill" a coincis, de fapt, cu cea mai elocventă ilustrare a Momentului Kitsch, citatele din "Opera de trei parale" fiind conexe grosier altor secvențe ce aduc în prim plan, fără "menajamentele" vreunei tentative de prelucrare stilistică (în spiritul simplismului "la modă" astăzi ca "altitudine" componistică și al "moralei" artistice contemporane conform căreia hârtia suportă Orice) un ambient sonor din lumea circului cuplat cu fragmente de spectacol de music-hall și inserții jazz-istice într-o formulă mult prea dilatată temporal și depersonalizată la maximum.

Oare influența kitsch-ului și goana către accesibilitatea obținută cu orice preț, repere specifice, în fapt, continentului american, se vor insinua, treptat și în peisajul artistic european ale cărui rădăcini sunt, paradoxal, atât de ancorate într-o complexă și benefică tradiție culturală?

Ar putea fi aceasta una din concluziile destul de deprimante prilejuite de finalul celei de-a noua ediții a SIMN, același cu al unei ere a Orizontalității dar și a Experimentului, în care dimensiunea Sacră a Actului CREATOR s-a banalizat pas cu pas pe piața de desfacere din ce în ce mai înfloritoare a unui Grotesc în serie, a Non-valorii percepute ca Normalitate către care tindem; căci am orbit în fața normalității atunci când ea se confunda cu revelația, complăcându-ne din ce în ce mai mult să ne înclinăm în fața "locului comun", a perisabilității unui Aici și Acum care ne domină conștient existența.

Loredana BALTAZAR

Trioul instrumental "Drum", Taraful din Gherla și Fanfara din Zece Prăjini

Vă întrebați poate care sunt motivele pentru care le-am enumerat împreună - în afară de acela, evident, că în concertul de închidere al Săptămânii Muzicii Noi (30 mai, Hanul lui Manuc) ansamblurile au figurat în același program.

Motive sunt multe. Voi menționa aici câteva, înainte de a comenta sumar evoluțiile fiecăreia dintre formații.

Primul: toate creează și/sau interpretează muzici care **ne sunt contemporane**, chiar dacă sunt produse de culturi diferite.

Al doilea motiv: toate implică, în proporții felurite, un proces de elaborare componistică în timp real (=un proces de improvizare), chiar dacă improvisațiile concrete realizate de un grup sau altul afectează parametri diferiți ai discursurilor muzicale.

Al treilea motiv este mai degrabă un pachet de motive, cu aparențe subiective:

Prin titlu, am dorit să reamintesc tuturor - cu o ostentație pe care mi-o asum - că muzica țărănească românească nu s-a stins o dată cu Bartók și Brăiloiu, nici nu s-a degradat cu desăvârșire la nivelul tuturor compartimentelor sale: căci nu-mi închipui că cineva poate fi atât de naiv încât să o identifice cu ororile cosmetizate pe care ni le livrează mediile, sau cu muzicile de metisaj pan-balcanic ale mahalagiilor și ale producătorilor de casete de azi! Prin titlu, am voit să sugerez că, atunci când își propun să recurgă la muzica tradițională românească, compozitorii noștri ar putea - ar fi recomandabil?... ar fi necesar?... ar fi înțelept?... ar fi inspirat? - să țină cont și de producțiile sale actuale, care nu sunt neapărat derizorii, chiar dacă nici un folclorist consacrat nu le-a "onorabilizat" încă, rânduindu-le în colecțiile sale.

Am ținut să insinuez că muzica nu e una singură, cea la care se referea cu bubuitoare majuscule răposatul Iosif Sava (fie-i memoria pe măsura meritelor), și ea nu se reduce nicidecum la muzica superioarei rase albe din superioara Europă civilizată a ultimului mileniu. (În paranteză fie spus, am putut remarca cu toții, cu recentul prilej al războiului din Iugoslavia, cât de superioară e rasa în chestiune.) În lume au viețuit și viețuiesc, dispersate în timp și spațiu, muzici diverse, făurite de popoare, grupuri etnice, categorii socio-profesionale, de vârstă, de sex etc. distincte, de pe o planetă sau alta. Avem azi șansa de a avea acces - direct, dar îndeosebi mediat - la o bună parte din ele: madrigalele de Gesualdo, simfoniile de Mozart, miniaturile orchestrale ale lui Webern, șlagărele Beatles-ilor, cântecele cerșetorilor orbi din metrou, muzica teatrului japonez Nô, jocurile vocale ale inuiților din nordul canadian și poemul "Ciobanul care și-a pierdut oile" al lui badea Gheorghe de la stână coexistă în orizontul nostru cultural, **ne sunt contemporane**. Superioritatea "noastră" - dacă ea există realmente - ar trebui să se exprime prin receptivitate și respect față de toate - față de cele pe care le-am produs sau nu, care ne aparțin sau nu, cu care ne identificăm sau nu, pe care le iubim sau nu -, prin efortul de a le cunoaște și de a le pricepe, prin "bunăvoința" de a nu le zdrobi cu superbia noastră ignoranță.

În fine, am simțit nevoia să rânduiesc pe același palier muzici care - socot eu - sunt vrednice de **egala** noastră atenție și prețuire. Căci nu văd nici o rațiune pentru care rafinatele dansuri "de început" ale tarafului din Gherla sau spumoasele Hore și Bătute ale fanfarei din Zece Prăjini ar fi mai prejos decât improvisațiile grupului "Drum". (Opinia mea e de altfel împărtășită de muzicienii acestuia din urmă.)

Alcătuit din instrumentiști de o remarcabilă virtuozitate, inteligență și sensibilitate (Karel Boeschoten - vioară, Marius Ungureanu - violă, și Rato Harder - saxofon alto), trio-ul "Drum" a fost prezent în festival în repetate rânduri. De fiecare dată, el a găsit resurse pentru a-și regala publicul cu evenimente sonore inedite, marcate de cele mai multe ori de delicatețe. Mă voi referi aici îndeosebi la cele două ateliere ("workshop"-uri) de la Universitatea de Muzică (28 și 29 iunie), pentru că ele au scos la lumină - așa cum își propusese și inițiatorul lor, Dan Dediu - procesele de gândire pe care muzicienii le pun în joc în timpul improvizației; sursele care le alimentează imaginația; concepția lor referitoare la creația muzicală contemporană.

Ansamblul își clădește improvizațiile prin juxtapunerea unor suprafețe sonore contrastante sau înrudite, stabile sau antrenate în deveniri cu orientări clare. Improvizațiile nu se raportează la un plan de construcție prealabil: ele se prelungesc atâta vreme cât muzicienii simt că mai au încă idei "nerostite" și se curmă în momentul în care ei realizează că sunt pe punctul de a plonja în redundanță sau în entropie. Această tehnică de lucru a putut fi descifrată din muzica, dar și din discursurile - poate fragmentare și dezordonate, dar în orice caz foarte sugestive - ale interpreților. Nu s-ar putea spune că ea e inedită; se poate afirma însă că artiștii o stăpânesc cu adevărat meșteșug.

În finalul primului atelier (28 mai), Dan Dediu s-a așezat la pian și a pornit să improvizeze împreună cu trioul "Drum". Rezultatul a fost realmente remarcabil. La sfârșitul celui de-al doilea (29 iunie), câțiva studenți și tineri asistenți (Ana Giurgiu, Ludovic Cora, Alice Lehovida și Cătălin Crețu) i-au urmat exemplul și s-au încumetat să improvizeze și ei alături de elvețieni. Experiența a fost poate cam stângace, dar pasionantă și îmbogățitoare. Beneficiul ei cel mai frapant a fost acela de a-i fi constrâns pe tineri să se detașeze de tiranica partitură - cea care i-a urmărit toată viața și care, începând de la un moment dat, a ajuns să le paralizeze gândirea și inițiativele muzicale.

Instrumentiștii trioului "Drum" au talentul special să descopere și să fructifice valențele ascunse ale oricăror sonorități, inclusiv a celor demonetizate prin uzură. Creația lor se hrănește, fără prejudecăți, din orice surse: jazz, pop, rock, tradițională, world music... Deviza "Je prends mon bien ou je le trouve" (și fac din el ceea ce îmi convine, mă exprimă și îmi aduce bucurie) li se potrivește de minune. Ascultându-l, realizezi că toate muzicile lumii, indiferent de epoca și locul în care au fost create, ne sunt realmente contemporane.

Concertul de închidere a festivalului, organizat în cooperare cu Muzeul Țăranului, a fost cel puțin neobișnuit. Regret că nu am avut inspirația de a-i sonda efectele imediate. Am avut de altfel și un dezavantaj: acela de a fi fost amestecată în pregătirea sa, fapt care, firește, m-a făcut înaptă de a-l judeca cu răceală. Protagonistii concertului: fanfara din Zece Prăjini, taraful din Gherla și trio-ul "Drum" (ordinea enumerării urmărește de această dată ordinea intrării ansamblurilor în... să spunem scenă).

Taraful din Gherla este unul din grupurile instrumentale pe care țărani și mahalagii din Cluj, Gherla și împrejurimi le angajează pentru nunți, botezuri,

aniversări, onomastici și hramuri. În contexte tradiționale, taraful interpretează piese românești și maghiare, țărănești sau populare, mai vechi și mai noi, mai frumoase sau mai urâte, mai interesante sau mai banale. La masa mare a nunțiilor, el cântă, firește, împreună cu chitara și orga electrică, la o stație de amplificare de o vulgaritate și violență năucitoare: beneficiarii performanțelor lor n-ar îngădui altfel! Piesele din vechiul repertoriu local țărănesc - cele pe care taraful le-a cântat la concertul de închidere - sunt însă de o rară noblețe și de o complexitate pe care puțini dintre ascultătorii lor le-ar fi putut bănuși. Am motive să cred că ritmurile asimetrice ale jocurilor sale lente le-au dat bătaie de cap celor care au încercat să le descurce. Poate că și acordurile majore de acompaniament, suprapuse consecvent peste liniile minore ale melodiilor principale, vor fi stârnit unele nedumeriri. Nu văd cum melodiile de joc de tipul "bătută" - improvizații fastuoase de mare gust - ar fi putut lăsa pe cineva indiferent. Ca să nu mai vorbesc despre tehnica instrumentală a primașului Emil Mihai care, din perspectiva unui violonist clasic, e ciudată și de o inexplicabilă eficiență.

Taraful din Gherla e deprins cu "lumea bună", pentru că a cântat deseori în teatre occidentale frecventate de lume instruită. Ca niște adevărați buni lăutari, membrii săi se acomodează inteligent și suplu la oameni și situațiile interpretării: în concert, ei au cântat exact ceea ce putea să atingă coarda sensibilă a asistenței, adică suite de melodii de joc din Transilvania centrală.

Fanfara din Zece Prăjini e una din numeroasele fanfare țărănești active încă în Moldova. (Ați fost, poate, frapați de similitudinea motivată istoric între sonoritățile sale și cele ale Rapsodiilor enesciene.) Fanfara asigură muzica pentru necăjitele sate românești din centrul Moldovei și pentru ceangăii de pe valea Siretului. De vreo șase ani, ea concertează însă cu un mare succes greu de crezut în Germania, Franța, Elveția, Grecia, Olanda și Belgia. Publicul occidental, net mai mobil și mai cosmopolit decât cel românesc, îi prețuiește naturalețea, spontaneitatea, virtuozitatea și umorul. În concert, fanfara a interpretat melodii de joc, în cea mai mare parte dinamice și luminoase (Hora, Sârba, Bătuta, Rusasca, Ciobănașul, Polca).

Cred că nu greșesc când afirm că, pentru prima dată în România, în concertul final al Săptămânii Muzicii Noi, muzica țărănească s-a rânduie alături de cea savantă, sfidând valorizări și ierarhizări consacrate de tradiția muzicală savantă. Pentru întâia oară interpreți școliți în academii respectabile s-au alăturat umililor lor colegi școliți pe prispă ba chiar au încercat să se antreneze împreună cu ei într-un happening muzical, cu șanse egale de a eșua sau de a produce mici miracole. Demers curajos îndeosebi prin intențiile care l-au animat. Să-l socotim ratat, pentru simplul fapt că elvețienii au renunțat pe parcurs la proiectul inițial și s-au decis să-și secondeze colegii, de pe poziția unor simpli "contrași"? Eu, una, n-aș face-o. Gestul de abandon al "culților" din trio-ul "Drum" le probează mai degrabă generozitatea, înțelepciunea și gustul artistic. Bănuiesc că elvețienii au simțit că muzica țărănească e în premieră pe scena savantă a Bucureștilor și n-au vrut să interfere, riscând să-i strice efectul.

Personal, găsesc că concertul a fost, în ansamblu și în detalii, bun și plin de sens. Dacă v-a plăcut, și dacă-mi promiteți că-mi iertați îndrăzneala, am să-mi permit să vă sugerez să luați seama la concertele de muzică țărănească pe care Muzeul Țăranului le organizează relativ regulat, de aproape zece ani, la numai doi pași de sediul Uniunii Compozitorilor. Frecventarea lor nu e neapărat o pierdere de vreme. Mulți intelectuali de elită - pictori, arhitecți, medici și scriitori - le urmăresc chiar cu interes și asiduitate. Nu-mi amintesc însă să fi zărit vreodată prin public vreo figură de muzician cunoscut, în afară de cea a Clemansei Firca, a lui Gheorghe Firca și a regretatei Miriam Marbe.

Când își plimbă privirile prin sala de concert a muzeului, pictorul Horia Bernea - rafinat amator și cunoscător de jazz și de muzici tradiționale - obișnuiește să observe că, după cât se vede, muzicienii noștri n-au gust pentru nimic altceva decât pentru propria lor muzică. Înainte de a vă hotărî să fiți ofensați, reflectați dacă nu cumva Horia Bernea are puțină dreptate.

Speranța RĂDULESCU

TIMIȘOARA Festivalul Internațional la a XXXIV-a ediție

Lansat în anul 1969, la inițiativa Operei din Timișoara și a Societății Filarmonice "Timișoara", Festivalul Internațional "Timișoara Muzicală" a fost - de atunci încoace, an de an - o manifestare culturală de înaltă clasă, aducând în această parte a țării un suflu de sărbătoare a muzicii de pe o parte și promovând lucrări, formații și soliști, pe de altă parte. Astfel, începând cu ediția a II-a (1971), a venit propunerea (care pe parcursul anilor a devenit leitmotiv) ca la fiecare ediție să participăm la lansarea în primă audiție absolută a minimum două lucrări românești. Iată de ce acest festival a devenit un punct de atracție, o trambulină și o continuare a tradiției muzicale, în spiritul promovării calității, noului și ideii de prețuire a autohtonului. Pe agenda "Timișoarei Muzicale" au figurat constant concerte simfonice, vocal-simfonice, de muzică de cameră, operă, operetă, balet, concerte corale și recitaluri instrumentale.

Sala "Capitol" a găzduit concertul inaugural al actualei ediții. Programul oferit - un medalion comemorativ Johann Strauss - a adus pe scenă uverturi, valsuri, arii, duete, polci, marșuri și galopuri din creația cunoscutului compozitor, iar ca soliști invitați - pe soprana Daniela Vlădescu și tenorul Florin Diaconescu, primiți cu căldură de către public. Dirijorul japonez Atsushi Nukii s-a confruntat cu marea problemă a Filarmonicii "Banatul" - lipsa unei săli proprii de concerte -, dar înaltul profesionalism al instrumentiștilor Filarmonicii, combinat cu cel al dirijorului a dus la bun sfârșit un program din care nu au lipsit nici momentele picante (originalul dirijor înlocuit cu un copil din sală, publicul conducând orchestra...), sporind buna dispoziție a spectatorilor și reușita spectacolului.